

“Non est mortale quod opto.,

(Schr. Pieter van Beeck, 1-1 1-1 1-1

1-1 1-1 1-1 Schepenbrieven 1637)

Mesalia

ORGAAN VAN DEN — — —
OUDHEIDKUNDIGEN KRING
— — VAN WUESTWEZEL

(DRIEMAANDELIJKSCH TIJDSCHRIFT)

1^e Jaargang.

1926

N° 4.

Oudheidkundige Kring van Wuestwezel.

EERE-VOORZITTERS :

Baron R. de Kerchove d'Exaerde, Burgemeester van Wuestwezel.
Z. E. H. Raeymaekers, pastoor-deken, Esschen.

VOORZITTER : Jos. Van der Jonckheyd, kosten-drukker.

ONDER-VOORZITTER : Arthur Bosschaerts, onderwijzer, Gooreind.

SEKRETARIS : Karel Peeters, gemeentearchivaris.

SCHATBEWAARDER : Frans Verstraelen, onderwijzer.

BESTUURSLEDEN :

Jan Augustijns, Westdoorn.
Jozef Cools, onderwijzer.
Gustaaf Goris, onderwijzer.
Corneel Theuns, Gooreind.
Jozef Van den Zegel, onderwijzer, Achterbroeck.
J. C. Van Hoydonck, houthandelaar.

BESCHERMENDE LEDEN :

Hoogerw. Mgr. Hoppenbrouwers, prelaat van Grimbergen.
Hoogerw. Mgr. S. Le Grelle, huisprelaat van Z. H. den Paus, Bibliotheek van het Vaticaan, Rome.
Gravin L. du Chastel de la Howardries, Hollain.
J. Schobbens, griffier der provincie Antwerpen.
Petrus Aerden, gemeenteontvanger.
J. Berben-Van Beeck, Gr. Beerstraat, 24, Antwerpen.
Maria Bervoets, onderwijzeres.
J. F. Bevin, Oud-leeraar H. B. S. Bergen op Zoom (Holl.)
Alfons Beyers, Dorp 58.
A. Bogaert, gemeentesekretaris, Borgerhout.
Dr V. Bosschaerts, geneesheer.
L. Braeckmans, drukker-uitgever, Brecht.
Frans Breugelmans, Handelslei.
W. J. J. C. Bijleveld, archivaris, Leiden (Holl.)
E. H. Celens, pastoor, Achterbroeck.
Fr. Collin, Consciencestraat, 13, Antwerpen.
Louis Cools, Handelslei, 67.
Jos. Cosemans, De Beuckerstraat, 8, Antwerpen.
R. Cuvillier, Brantstraat, 27, Antwerpen.
Gustaaf Deckers, Candidaat-Notaris.
E. H. C. De Clerck, Tolstraat, 54, Antwerpen.
E. H. L. De Coster, pastoor-deken, Eeckeren.
Edm. De Decker, Kerkplaats, Gooreind.
E. H. Karel De Decker, onderpastoor, Berlaer.
Wed. Eug. De Graef, Bredabaan, Gooreind.
Baron Fernand de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».
Jonkvrouw Gwendoline de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».
Baron Henri de Kerchove d'Exaerde, arrondissementskommissaris, Gent
Jonkvrouw Marie-Claire de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».
Jonkvrouw Marie Louise de Kerchove d'Exaerde, Gent.
Baron Thierry de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».
J. De Ridder-Van Beeck, Klipveld, 9, Ukkel.
Alf. De Vrin, Edelinckstraat, 24, Antwerpen.
Fernand Donnet, Transvaalstraat, 45, Antwerpen.
E. H. Kanunnik A. Erens, Archivaris Abdij Tongerlo.
E. H. Gagelmans, pastoor, Hulsen (Baelen-Nethe).
Const. Goetstouwers, Calmpthoutsche Steenweg.
E. H. A. Goossenaerts, Legeraalmoezenier, Antwerpen.
Prof. Dr L. Grootaers, hoogleeraar, Leuven.
E. H. Alb. Henderick, leeraar.
Corn. Hens, maalder.
Jaak Hens, maalder, Meersel-Dreef.
H. Hoeben-Van den Wijngaert, expert-boekhouder, Hove.
Aug. Janssens, leeraar, De Bosschaertstr. 229, Antwerpen.
Jan Kenis, Westdoorn.
H. Koenraads-Van Beeck, Fultonstraat, 52, Den Haag (Holl.)
Hub. Kunst, onderwijzer, Achtmaal-Zundert (Holl.)

WESALIA

**Orgaan van den Oudheidkundigen Kring
van Wuestwezel.**

ABONNEMENTSPRIJS : 5 fr. per jaar ; Buitenland 10 fr.

Redaktiesekretaris : KAREL PEETERS, Wuestwezel.

Beheer : FRANS VERSTRAELEN (postcheckrekening n° 1656.25).

De "Zwarte Dood.," (Pestplagen in de XVIe en XVIIe eeuw.)

Droeve bladzijden zijn er ook te schrijven in de geschiedenis onzer gemeente....

De ontberingen en de ellende door onze voorouders geleden, zijn niet altijd toe te schrijven aan plunderende soldaten, aan wreednippenden hongersnood ; andere geesels zijn er nog, die in den loop der tijden den bloei onzer opkomende gemeente hebben gestremd : de besmettelijke ziekten.

Geen enkele plaag heeft in de middeleeuwen zooveel slachtoffers geeischt als de pest. Heden wijzen allerhande gezegden in onze spreektaal er nog op, hoe diep onze voorvaders de beteekenis van dit woord aan den lijve hebben gevoeld. We hooren zoo vaak uitdrukkingen als « *iemand schuiven als de pest* » — « *verpestende stank* » — « *de pest aan iets zien* » — « *de pest inhebben* » — « *de pest aanjagen* », enz. enz. En niet zonder reden bidden we in de litanie van alle Heiligen : « *Van oorlog, hongersnood en pest, verlos ons Heer !* »

* * *

In vroegere tijden werden alle besmettelijke ziekten, die vele slachtoffers maakten, met den naam « *pest* » bestempeld. In de helft der XIVe eeuw werd Europa door allerhande kwalen geteisterd : aardbevingen, besmettelijke ziekten en, rond 1347, verscheen de *zwarte pest*, zoo genaamd om de zwarte builen die er het kenteeken

de niets ontziende « zwarte pest », moest Wuestwezel gansch ten onder gaan. Op steun uit de dorpskas viel niet meer te hopen, want ze was zoozeer door de steeds toenemende krijgslasten uitgeput, dat Schouteth en Schepenen reeds besloten hadden het zilverwerk der gilden van Sint Joris en Sint Sebastiaan te doen verkoopen ten voordeele der noodlijdende bevolking. (1) Niets kon baten en de overgebleven bewoners verlieten in 1582 hun onbewoonbare huizen, lieten de gronden braak liggen en zochten steun en onderstand bij milddadige bloedverwanten uit andere streken, of zwierven als echte doolaards van 't een dorp naar 't ander.... Eindelijk na drie jaren scheen de rust gedeeltelijk teruggekeerd, eenige Wuestwezelaren kwamen terug hun puinhoopen opzoeken en verbleven langen tijd in de kerk. (2)

We mogen dan ook wel zeggen dat het er hier uitzag lijk in andere plaatsen van de Kempen, waar pest en oorlog hun vernielend werk hadden verricht en waarvan men verhaalt « dat er meer dan een hoeve was, wier menschen waren uitgestorven en waar niemand meer dierf wonen en dat er na jaren, de doornen, uit de turven van den haard opgeschoten, tot boven de schouw waren gegroeid. » (3)

Toen zal ons reeds zoo woeste Wezel nog veel woester geweest zijn !...

Korten tijd daarna moesten de andere gemeenten hetzelfde lot ondergaan : « Na de geheele verwoesting van 1584, bleef de gemeente *Brecht* een vijftal jaren geheel onbewoond. De gevluchte dorpelingen kwamen stilaan terug, zoodat rond 1600 de bevolking reeds tamelijk was aangegroeid. » (4)

« Te *Calmpthout* namelijk werd, na plundering en ontvoering van al het vee, er de geheele bevolking door verdreven en verstrooid, en het dorp grootendeels in asch gelegd ; waardoor het grootste gedeelte zijner inwoners alsmede van Esschen, dat met *Calmpthout* ééne heerlijkheid vormde, door hongersnood en ellende, of, wegens het

---

(1) Schepenbrieven Wuestwezel, 1582.

(2) J. MICHIELSEN. Geschiedenis der verwoesting van Brecht. (Braeckmans, Brecht, 1887) blz. 101.

(3) Dr Fl. PRIMS. Over het Leed onzer Kempische voorgeslachten. Verschenen in « Polder en Kempen ». (Brasschaat, 23-7-1925).

(4) J. ERNALSTEEN in « Oudheid en Kunst », 16^e Jg. (1925) blz. 25. (Men leze hierover meer bijzonderheden in de merkwaardige « *Geschiedenis der verwoestingen van Brecht* (1485) » door J. Michielsen. (Uitgegeven bij Braeckmans te Brecht in 1887.)

gebruik van bedorven voedsel, door besmettelijke ziekte is omgekomen. » (1)

Ook *Esschen* had ten jare 1587 geen enkelen inwoner meer.

Wanneer nu juist die pestplagen hier ophielden te verschijnen kan niet met zekerheid worden bepaald ; we mogen echter veronderstellen dat de periode van 't begin der XVIIe eeuw de laatste groote plagen telde, althans de laatste voorschriften zijn uit dien tijd, maar dat de ziekte voorgoed verdwenen was kunnen wij niet zeggen. Zeker zullen er zich later nog wel afzonderlijke gevallen voorgedaan hebben, want in de omliggende dorpen werden nog steeds strenge bevelen tot wering der pest uitgevaardigd, zooals te Calmthout in 1661 en te Oelegem in 1665. (2)

Wat er ook van zij, op 't einde der XVIIe eeuw was ze voorgoed uit onze streken verdwenen.

* * *

Wanneer zulke algemeene plagen de bevolking teisteren, worden er langs alle kanten middelen ter genezing en ter voorkoming opgezocht. Met de middelen waarover de huidige wetenschap beschikt, zou men wellicht een meer doelmatige bestrijding kunnen aanvatten, maar daar men in vroegere tijden bijna uitsluitend voortging op volksremediën en op raad van kwakzalvers, kon men op genezing niet rekenen. Zeker is het, dat er remediën bestonden om de besmetting te voorkomen, lijk we vinden in een ordonnantie, uitgevaardigd te Oelegem (4 Okt. 1665) waarin men beveelt dat iemand die denkt door de kwaal aangetast te zijn « *dat hij terstont hem sal provideren* » (3) *van eenen goeden dranck oft andere remedie waer deure hij daer aff soude moghen bevrijdt blijven...* » (4) Zoo haalt de heer P. J. Verhoeven den tekst aan van een briefje gevonden te Broechem (A^o 1630) en dat een voorbehoedmiddel tegen de pest daarstelt (5). In de steden gaven geleerde geneesheeren pestboekjes uit en werd er naar remediën gezocht (o. a. door Coudenberg te Antwerpen.)

De plaatselijke overheid beijverde zich om de noodlijdende onderdanen voor den geesel te behoeden door samenkomsten en volks-

---

(1) Zulks gebeurde in 1583 en werd breedvoerig beschreven door P. J. Verhoeven in « *Oudheid en Kunst* », 3^e Jg. (1907) blz. 1-8.

(2) « *Oudheid en Kunst* », 4^e Jg. (1908) blz. 53-63.

(3) voorzien.

(4) « *Oudheid en Kunst* », 4^e Jg. (1908) blz. 62.

(5) Id. blz. 63.

toelopen te verbieden. In 1558 werd het voor een jaar verboden gilde-vergaderingen te houden. ⁽¹⁾ De bruiloften waren ook bijeenkomsten en daarom vaardigde Philips van der Meeren, Heer van Wuestwezel, ⁽²⁾ een verordening uit, « *bruiloftbrief* » genaamd, waarin verboden werd « *geltbruyloften* » te houden, waarschijnlijk om groot geldverteer te voorkomen. ⁽³⁾ Later werden die bruiloftbrieven verscherpt en werd het verboden buiten het dorp ter bruiloft te gaan en wederzijds vreemden ter bruiloft te vragen, zelfs werd soms het getal der genoodigden bepaald. ⁽⁴⁾ Jaarlijks werden deze « *bruyloftbrieven* » op de algemeene vergadering der ingezetenen voorgelezen en bekrachtigd of gewijzigd volgens de omstandigheden. De laatste bekrachtiging, die we vinden is van 3 Juli 1571. ⁽⁵⁾ Het jaar te voren was het ook verboden geweest bruiloften en geldfeesten (waarschijnlijk de huidige teerfeesten) te houden, maar men had een uitzondering gemaakt voor « *Wesel Kermisse naestcomende* » ⁽⁶⁾ echter mochten er geen van buitendorps komen.

Daar het verbieden van bijeenkomsten niet voldoende was om de steeds toenemende ziekte tegen te houden, moest men maatregelen treffen om de aangetaste inwoners te beletten de ziekte op de anderen voort te planten : men moest overgaan tot de afzondering der zieken. In groote steden zooals Antwerpen had men pesthuizen ingericht, maar overal kon men daarover niet beschikken en dienden er andere middelen gezocht. In Oelegem schrijft men aldus voor « *ende ingevallen hij alsdan bevindt sekerlijke mette sieckte bevanghen te sijn sal hem terstont vertrecken vuyjten huyse in eenige hutte achter*

---

(1) Zie Bijlage III.

(2) Hij was gehuwd met Maximiliane van der Noot, die de heerlijkheid van Wuestwezel geërfd had van haar vader Wouter van der Noot, (overleden ± 1506). De van der Meeren bleven in 't bezit van Wuestwezel tot einde XVIe eeuw, wanneer Charles de Berlo zijn oud-oom, Karel van der Meeren, als Heer van Wuestwezel opvolgde. (« *Annuaire de la Noblesse de Belgique* » — 1880. — p. 81).

(3) Zie Bijlage I.

(4) « *Opden derden July A^o XVe ende LXXI is geordonneert bij den Heere ende de Weth datmen tusschen dit ende Bamisse (a) geen bruiloften houden en sal dan aen elcke sijde met XXV personen ende datmen nyemant van buyten bidden en mach ende insgelycx nyemant buyten gaen op alsulcken boeken als eertijden verboden is geweest.* » (Keurboek 1500. f° 7 R^o).

(a) St Bavo-mis = 1 Oktober.

(5) Zelfde als nr 12.

(6) Keurboek 1500. f° 10 V^o.

sijn voors. huys int velt ende hem aldaer doen voorsien van eenen goeden bewaerder... » (1)

In onze gemeente zal men de zieken waarschijnlijk niet afgezonderd hebben, want een verordening van 28 April 1578 beveelt dat de huizen waar de pest heerscht, zullen gekenmerkt worden door het uitsteken van een stroobussel. (2) Niet alleen moest men zijn huis kenmerken, maar ook moesten de pestlijders die buiten het huis kwamen een witten stok dragen van vier voet lang, opdat men ze zou kunnen ontwijken.

De zieken afzonderen zonder hulp zou te onmeedoogend geweest zijn, daarom werden personen aangesteld om de zieken te verzorgen en eens de ziekte uit het huis verdwenen, om dan die « *vuyl huysen te ruymen.* » Degenen, die met dit werk gelast waren noemde men « *schrobbers* » (*reinigers*) (3). Ze waren onderworpen aan strenge voorschriften : ze mochten in geen onbesmette huizen komen, ze moesten na het volbrengen hunner taak nog veertien dagen uit het volk blijven en als ze buiten het dorp zieken hadden verzorgd, mochten ze eerst zes weken na het einde der ziekte terug in het dorp komen. (4)

Het laatste voorschrift dat uitgevaardigd werd is van 16 Juni 1618 (5), maar niets doet zien dat men hier alsdan nog veel van de ziekte te lijden had.

Veel zou er nog te zeggen vallen over de ellende die onze voorouders in die donkere tijden der XVIe eeuw hebben geleden. We hebben hier inzonderheid den grooten geesel dier eeuw behandeld, de pest, trachtend zoo trouw mogelijk den toestand onzer gemeente in dien tijd te schetsen.

Hopen we, dat zulke tijden nimmer aanbreken !...

KAREL PEETERS.

---

(1) « Oudheid en Kunst », 4^e Jg. (1908) blz. 62.

(2) Zie Bijlage III.

(3) In Oud-Turnhout heet thans een plaats nog de *Schobbers* omdat men daar de minder gevaarlijke zieken behandelde. Men noemde de verzorgers der pestzieken aldaar ook *schobbers*.

J. E. JANSEN. Turnhout in het Verleden en het Heden. (Turnhout, Spli-chal, 1905). Deel I., blz. 199.

(4) Zie Bijlage II.

(5) Zie Bijlage IV.

BIJLAGEN

I.

22 Maart 1513. *Bruiloftbrief uitgevaardigd te Breda door Philip vander Meeren.*

« Cotype vanden Bruylochtbrieve, dye ons Joncker Philips vander Meeren gesonden heeft aen Meyer ende gemeynte van Wuestwezele.

Inhoudende aldus :

Lieve ende Getrouwe,

Wij bevelen achtervolgende de geboden in alle myns genaedichs heeren landen ende hier tot Breda gedaen synde, dat nyemant voirtaene *egeen gelt-bruyloften en sal mogen houden* daer een yegelyck mensche meer geven sal dan twee stuyvers tot schotelgelde. Ende indien ghy dat nyet en doet soo denken wij onse breucken daer van te nemen daer toe staende.

Geschreven tot Breda onder onsen naem den XXIe dach van Meerte A^o XV^eXIII.

Ph^a vander Meeren,
Heer tot Wuestwezele.

Item is gestedicht metten vonnisse vanden beginsele totten eynde opt voichtgedinge (1) anno XV^eXIII. »

(*Keurboek van 1500, f° 8 R^o — overgeschreven in 't Keurboek van 1628 f° 13 V^o).*)

II.

22 April 1533. *Voorschriften te volgen door de schrobbers en schrobsters.*

« Item dat het is geordineert bij Meyer ende Schepenen ende prochyaele kerckmeesters ende heylichgeest meesters en andere goede mannen van Wuestwezele dat gheen schrobbers oft schrobsters oft die enyghe syecke bewaeren van die syecke der pestilentie binnen Wezele voors. woenachtich synde en sullen mogen comen binnen Wezele die buyten Wezele in anderen dorpen oft vrijheden oft steden gaen syecken bewaeren oft graven oft huysen ruymen vande syecten voors., binnen sesse weeken nae dat die huysen, die vuyl syn gheweest, geruymt syn oft dat sy binnen den tyt voors. by gheen syecke gheweest en hebben, noch gheen syecke begraven en hebben, binnen den tyde voors. ende van de syecten voors. Op die verbuerte van vijfthien Philippus gulden (2). Te weten die twee gedeelten tot behoef ons genadichs heeren des Keysers ende Mijne vrouwe vander Meeren (3) ende dat ander deel tot behoef des aenbrengers.

---

(1) Jaarlijksche vergadering der ingezetenen en rechtszitting waarop de keuren werden voorgelezen en bekrachtigd door de Schepenen en door den Heer.

(2) 1 Philippus gulden = 1,25 florijn.

(3) Maximiliane van der Noot, vrouwe van Wuestwezel, was de weduwe van Philips vander Meeren, ridder.

Item is noch geordineert byde mannen als voren soe wat schrobbers oft schrobsters dye binnen Wezele syn in vuyl huysen vander syecten der pesten dat sy sullen blyven in die vuyl huysen sesse weeken lanck ende nae die sesse weeken blyven vuyten volcke XIIIII dagen op die verbuerte als voren. Ende oft gebuerde dat enighe schrobbers oft schrobsters oft enyghe andere persoene wye sy syn gaen binnen Wezele voors. in enyghe vuyl huysen vande pesten oft dat sy maken enyghe vergaderinghe in enyghe vuyl huysen oft ander syns bij nachte ende ontyde dat die persoene elck sullen verbueren aen den brucke als voren ende nochtans gehouden syn te blyve XIIIII dagen vuyt den ghe-meynen volck.

Ende dit is gheconsenteert opt voichtgedinge vander gemeynnten voor een ghebannen vierschare en metten vonnisse gestaet by Jan Beyerss, mehere, Willem Verbooven, Peeter Claes sone, Nout Vervloet, Willem van Wou, Peeter van Staeyen, Heyndrick vander Meeryt ende Meester Adriaen Diericxs, scepenen opten XXIIten dach Aprille An^m XVe ende XXXIII. Ende hier heeft Ghysbrecht van Aemstel, Schoutet vanden lande van Ryen consent toe gedragen van ons genadichs heeren den Keyzers weghe, als voors. geschreven staet. In presentie van scepenen als voren.

Adriaen Diericxs. » (1)

(Keurboek van 1500. f° 9 v°.)

III.

28 April 1558. Verbod van feesten te houden. — Voorschriften te volgen door de pestlijders (strooibussel aan 't huis — de besmetten moeten uitgaan met witten stok.)

« Item is noch geordineert ende geconsenteert opt voichtgedinge by de voors. personen datmen dit jaer geen schutteren oft ghilden houden en sal ; ende dat nyemant daer de peste in eenige huysen sij, daer ons Godt almachtich aff behoeden wille, dat men daer eenen stroy bussel sal stellen aent huys ende dye daer in dat huys is ende hij ergens te doen hadde ofte te gaen, dat dye sal hebben den witten reye in syn handt vier voeten lanck ende dat hij den volcken sal wijcken ende besijen afgaen daer hij mach, opden breucke voors. ende dye de siecken bewaert heeft ende de huysen geruymt sal hebben, die sal moeten blyven uiten volcke XIIIII dagen opde verbeurte als voren ende aengaende de bruyloften, dat men egeen bruyloften en sal houden voor dat de gemeyntenaeren nader met malcander gesproken hebben waer men bruyloften houden sal oft nyet.

Ende achtervolgende desen, soo is den Kuerboeck ende dye acten hierby geschreven geslaet metten vonnisse nader bancken recht alhier ende nader ouder costuymen opt voichtgedinge inden jaere XVe ende LVIII den XXVIII dach aprilis daer de Schepenen aff waren : Peeter van Eekel, Claes vanden Broecke, Anthonis Gielis Symons, Jan Verhaert, Cornelis Martens. »
(Keurboek van 1500 f° 10 R^o, overgeschreven in 't Keurboek van 1628 f° 20).

---

(1) Adriaan Diericxs was sekretaris van 1532 tot 1558 (of 1559).

IV.

16 Juni 1618. *Laatste voorschrift betreffende maatregelen tegen de pest, die in de omliggende dorpen wederom verschenen was.*

« Item alsoo men verstaet dat op eenige omliggende dorpen de sieckte der pesten begint te grasseren, (1) soo is geordineert dat nyemant wye hy sij, binnen desen dorpe woonende en sal mogen gaen in eenige vuyl huysen buyten dorpe oft oock gaen schrobben oft sullen daer nae twee maanden buyten desen dorpe moeten blijven op pene van 't Rijns gulden (2) ende arbitrale correctie. Oock dat nyemant van vuyl huysen comende en sal mogen huysvestinge doen ofte logeeren op gelycke pene.

Opt voichtgedinge den 16ⁿ Junij 1618. »

(Niet vermeld in het Keurboek van 1500 maar wel in dat van 1628 fⁿ 27 Rⁿ.)

Plunderende soldaten in Zundert en Omstreken.

Hoe vaak niet hebben de bewoners der Kempen in vroegere dagen de droevige gevolgen der oorlogen aan den lijve gevoeld !

« Ruiten en rooven is geen schande

Dat doen de besten in den lande »,

zoo luidde het devies van den Gelderschen Duivel Meerten van Rossem en de zijnen, die omstreeks 1540 de Noordelijke Kempen afstroopten en o. a. Alphen, Nispen en Calmpthout verwoestten.

Maar 't eigenaardige bij al de plunderingen en beroovingen, die in den loop der eeuwen, in de Kempen plaats vinden, is, dat ze vaak geschieden door de z. g. n. « bevriende » legerbenden, door de bondgenooten van het vaderland.

Zoo gebeurde het in 1747, toen de « bananisten » en de « pandoeren », uit het Oostenrijksch-Hongaarsche leger, dat toch streed in vereeniging met de Staatschen, in Zundert zoo geweldig huis-hielden. Hetzelfde gebeurt in 1703, waarover we hier het een en ander zullen mededeelen.

In dat jaar is de Spaansche Opvolgingsoorlog in vollen gang. België is het tooneel van den strijd. Engeland, Oostenrijk, Holland en Pruisen zijn in bondgenootschap tegenover den Franschen Koning Lodewijk XIV. Het leger der Bondgenooten is gekampeerd in de Kempen.

Op 23 Juli 1703 wordt in de Zundertsche Schepenvergadering meegedeeld « *dat het groot leger van Beirs (Beerze) hyden is opgebroken, dat het Hoofdkwartier naar Loenhout is verlegd en dat*

---

(1) voortgaan.

(2) 1 Rijnsche gulden = 1,20 of 1,30 florijn.

Zijne Excellentie de Heer Generaal Malbourgh al op 't Hof van Loenhout is. » Ze willen nu om sauvegardes (1) verzoeken, twee van Generaal Malbourgh en twee van Generaal Ouwerquerquen, om die te plaatsen op 't kerkhof van Groot-Zundert en 't kerkhof van Klein-Zundert.

Reeds op de vergadering van den 8^{en} Juli was daarvan sprake geweest. Het Resolutiën-boek vermeldt van dien datum :

« Ten 3^{en} heeft den Schouteth de Regenten in consideratie gegeven, dewijl de legers zoodanig zijn genadert, dat te vresen staet dat de convoyen (2) in 't korte, wel door dese en naburige plaatsen mogte werden gedaen ; en gesien is, dat de Ruyters en soldaten de boeren die wat buyten de plaatsen woonen, comen te ontsetten van hare koeyen, beesten, schapen, etc., of men de kerckhoven niet wil doen opmaken, ook t'Agtmael, Weernhout, en op de Wildert eenige verschansingen op worpen, om bij sodanigen voorval daer op te retireren, en sauvegardes te versoecken, naet voorbeeld van andere plaatsen daer nu de convoyen en legers comen. » Er wordt dan genotuleerd : « De Regenten vinden goed, dat men de kerckhoven ten spoedigsten sal doen opmaken, en soo eenige tijdingh comt van 't doorcomen van convooy, dat men dan oock sonder tijdversuym de schanssen op de beste gelegenste plaatsen sal doen opmaken, om daer op sauvegardes te versoecken ».

Op de Vergadering van 25 Juli 1703 wordt de volgende klacht geuit : « Alsoo den noodt sodanigh dwinght, en den overlast van dagh en ure meer en meer toeneemt, dat onse gansche plaetse sal geplundert en geruineert worden van de marodeurs van ons leger tegenwoordig tot Wesel staende, tensij ten spoedigsten daerover aen de generaels geclaegt werd, en met eenen gedemonstreert de schade albereyts met het weghvoeren van geheele stallen, vee en paerden, en generale plonderinge, en mishandelen van d'ingesetenen, ruineeren van de veltgewassen, dat daerinne moght werden voorsien, en oock dat daertoe aenstonts ymant mogt werden gecommiteerd, omme alle 't voorsz. bekent te maken, en dat daer inne voorsien magh werden, waer omme met goetvinden van eenige Regenten dese vergaderinge is gelegd en prompte resolutie versogt. »

Dan wordt aan den Schout van Zundert en Wernhout, Robertus Lemkens, verzocht « omme sigh aenstonts te transporteren na Wuest-

---

(1) sauvegarde = vrijgeleide, schildwacht ter beveiliging geplaatst.

(2) convoeien = leveringen van fourage voor 't leger.

wezel, en met hem te nemen de sauvegarde, die tot Weernhout staet, die gisteren is overweldigt en niet geobdiëert, en van de generaels te versoecken dat die voorsieninge gelieven te doen, dat dese plaets van alle onheilen magh werden bevrijt, en de behulpzame hant magh werden geboden aen onze ingesetenen, die haer vee en andere goederen is afgenomen, en naet leger gevoert, dat tselve doenlijk aen die luyden weder magh werden gegheven. »

Tevens werd er aan den Schepen Corn. Schobben « versogt en gecommiteert, aenstonts nae Breda te gaen, bij den Generael en Gouverneur Salisch en alle 't gene voorsz. is, bekend te maken en sijn dienst daerinne te versoecken, en meteen de twee gevangene marodeurs hem over te leveren. » De lezer zal uit deze aanhalingen dus wel de waarheid aangetoond zien van Vondels woorden :

« Soldaten brenghen ons heel seldom veel geluks,

Wij sien se noo van vóór, en allerliefst van aghter ».

Achtmaal, 2-6-'26.

HUB. K.

Onze Tentoonstelling.

Niemand had durven denken dat de eerste groote levensuiting van onzen kring zulk een bijval zou geoogst hebben. De perstentoonstelling van 8 Oogst II. heeft aller verwachtingen overtroffen. De plaats ontbreekt ons om hier een volledig verslag over de feestelijkheden uit te brengen. Talrijke nieuwsbladen en tijdschriften namen deze taak over en wijdden er geestdriftige artikels aan. (1)

De inrichter dezer tentoonstelling, de heer J. P. Dupont, die noch tijd noch moeite heeft gespaard om door zijn werk den naam van Wuestwezel eer en luister bij te zetten, werd door den gemeenteraad bij eenparigheid van stemmen de titel van Eereburger van Wuestwezel aangeboden. « Wesalia » sluit zich aan bij deze offi-

---

(1) Volledig verslag der feestelijkheden in : « Morgenpost » (Antwerpen, 9-8-1926) ; « Gazet van Antwerpen » 9-8-1926 ; « Handelsblad van Antwerpen », (9-8-1926) ; « Polder en Kempen » (Brasschaat, 15-8-1926) ; « Volksvriend » (Brasschaat 15-8-1926) ; « Nieuwsblad der Kempen » (Brecht, 15-8-1926) e. a.

Breedvoerige bespreking en overzicht der tentoonstelling in : « Nieuwe Rotterdamsche Courant » (13-8-1926. Avondblad A.) ; « De Standaard » (Brussel, 18-8-1926) e. a.

Bovendien verschenen beknopte verslagen in een groot aantal binnen- en buitenlandsche nieuwsbladen. Zelfs de technische bladen gaven hun oordeel over onze perstentoonstelling o. m. « Klimschs Allgemeiner Anzeiger für Druckereien. » (Frankfurt a. M., 21 Sept. 1926).

cieele hulde en betuigt zijn oprechte erkentelijkheid aan zijn ieverigsten medewerker.

We achten het hier ook de plaats om al degenen, die iets bijgedragen hebben tot het welgelukken der tentoonstelling, eerbiedig dank te zeggen : den Weled. Heer Gouverneur Baron Holvoet, onze beide eere-voorzitters, Burgemeester Baron R. de Kerchove d'Exaerde en Z. E. H. pastoor-deken Raeymaekers, de E. H. Dr Floris Prims, die ondanks zijn ongesteldheid een zeer merkwaardige voordracht hield op de feestzitting, de leden der Bestendige Deputatie, de andere overheden en eindelijk maar niet minder oprecht : de gemeenteraadsleden en de leden van onzen Kring, die ons bij de inrichting hebben geholpen.

Volledigheidshalve geven wij hieronder een kleine aanvulling, welke dient ingelascht tusschen den tekst van ons « Overzicht over de tentoongestelde Nieuwsbladen en Tijdschriften. » (« Wesalia », Nr 3, Gelegenheidsnummer).

Op blz. 45 tusschen regel 23 en 24 :

... « verscheen in 1814 en 1815 en had het Monopolie van al het keizerlijk en stedelijk nieuws.

« *Den Merkuur van Antwerpen.* » — Bij Koninklijk besluit van 7 Januari 1815 worden de heeren Langstraet en Mostier toegelaten « *den Merkuur van Antwerpen* » uit te geven. Had voor opvolger de « *Mercure d'Anvers* » die verscheen van 1816 tot 1824.

« *Journal d'Anvers et de la Province.* » Werd uitgegeven door J. Jouan den..... »

*****

Wuestwezel en de Oorlog 1914-1918.

De wreede oorlogsjaren zijn nog maar enkele jaren achter den rug en reeds moeten we ondervinden dat van vele gebeurtenissen uit dien tijd ons slechts een flauwe herinnering is bijgebleven.

Het doel van onzen kring is niet alleen op te zoeken en aan 't licht te brengen wat vóór eeuwen in onze gemeente is geschied, wij moeten ook hetgeen pas gebeurd is of hedendaags voorvalt vastleggen door 't geschreven woord, om degenen, die na ons zullen komen, in te lichten over feiten die men hun zal verhalen en die in den loop der tijden zoodanig door den volksmond zullen gewijzigd en vergroot worden, dat er nog slechts legendarische verhalen zullen van overblijven.

De heer Jozef Tysmans heeft ons dan ook een werk geschonken, dat den lezer heel trouw en nauwkeurig de oorlogsgebeurtenissen weer terug voor oogen brengt. We knippen uit zijn inleiding :

« *Dit verslag, voor de archieven bestemd, moest uit den aard der zaak in alle opzichten nauwkeurig zijn. Omdat dus alle feiten, datums en cijfers, welke erin voorkomen, aan de echte bron werden geput en niet kunnen geloochend worden, raadden eenige vrienden mij aan het opstel in boekje te verspreiden, opdat ieder medeburger in staat zou zijn kennis te nemen van vele dingen, welke hij nu niet of maar half-en-half weet. Hij zou ook in sommige gevallen van twijfel of betwisting weten waar zich te wenden. De nakomeling eveneens zou met belangstelling naar dit brokje geschiedenis grijpen, om te vernemen wat rare en sombere dagen zijn voorouders hebben beleefd, en welk het aandeel is geweest, dat, in het rampspoedig tijdperk 1914-1918, voor Wuestwezel was weggelegd.* »

Een vluchtig overloopen der verschillende hoofdstukken geeft ons reeds een gedacht over de belangrijkheid van het werk : I. *De Oorlog rechtstreeks*. — Op de vlucht. — Deelname der jongens van Wuestwezel aan den oorlog. — Hoogspanningsdraad in de heide. — Reispassen. — Politieke gevangenen. — Wegvoering van werkeloozen. — Afwezigen. — Troepenafdeelingen te Wuestwezel. — II. *Hoe de oorlog op de bevolking drukte*. — Opeischingen. — Beslagname van voedingswaren. — Verordeningen. — Gemeentewerkzaamheden. — Nog verzoekschriften. — Hulp en Voeding. — Gemeentemagazijn en andere voedingswerken. — Burgemeestersvergaderingen. — III. *Nieuwe Toestanden*. — Allerlei. — Onkieschheden. — Liefdadigheid. — Leeningen. — Schade. — *Aanhangsél*. Staat van oorlogsschade der gemeente Wuestwezel.

De Oudheidkundige Kring heeft dan ook niet geaarzeld den verderen verkoop van het werk op zich te nemen om de waarde, die het heeft voor onze plaatselijke geschiedenis.

Alle Wuestwezelaren en al degenen, die Wuestwezel kennen, zullen met aandacht de beschrijving der oorlogsgebeurtenissen willen lezen en zullen dan ook niet wachten om het werk te bestellen, daar de voorraad bijna uitgeput is. Voor de belangstellenden uit andere gemeenten kan het misschien een richtsnoer zijn bij het opmaken van een dergelijk verslag over hunne gemeente.

Het boek is te bekomen op het Sekretariaat van den Oudheidkundigen Kring, aan den prijs van 3.50 fr. (verzendingskosten inbegrepen).

Men kan bestellen bij middel van bijgaande inschrijvingskaart.

Ons eigen hoekje.

Aanbetaling 1927.

Ondanks alle prijsverhoogen heeft « Wesalia » besloten deze slechte gewoonte niet te volgen, maar het rekent dan ook op een krachtige propaganda en op een flinke vermeerdering van lezers en leden.

1. De *buitendorpsche aangeslotenen* worden beleefd verzocht het bedrag (beschermende leden 10 fr. — leden 6 fr. — gewone abonneuten 5 fr.) te storten op postcheckrekening nr 1656.25 (op naam van Frans Verstraelen) ten einde de hoge inningskosten uit te sparen. Aan hen, die vóór 31 Januari 1927 hun bedrag niet gestort hebben zullen wij zoo vrij zijn een postkwijting aan te bieden.

2. De *buitenlandsche abonneuten* doen voordeeligst met hun bijdrage (10 fr.) per postwissel op te zenden.

3. Die *binnen Wuestwezel* verblijven kunnen aanbetalen ofwel op de eerstvolgende algemeene vergadering, ofwel als de bijdragen aan huis afgehaald worden.

Aanwinsten.

De Z. E. H. Kanunnik J. E. Jansen O. P., archivaris der Stad Turnhout en titelvoerend lid der Kon. Akademie van Oudheidkunde in België, schonk ons een verzameling van zijn werken. Ze bevat « Geschiedkundige Navorschingen over de aloude Abdij van 't Park » (vertaling van het werk van F. J. Raeymaekers.)

« Turnhout in het Verleden en het Heden. » — 3 deelen.

« Roemweerdige Mannen. »

« Verslag over de Kunsthistorische Tentoonstelling en Geschiedkundig Congres der Kempen » (Turnhout 1922). Alsmede 10 kleinere brochures, w. o. « Een Kempisch Museum », « Bijdrage tot de economische geschiedenis van Turnhout », enz.

Van harte dank aan den milden gever !

Boekennieuws.

JHR. MR. M. W. SNOECK. *Penningen en Munten van de Stad en de Markiezen van Bergen op Zoom*. (Overdruk uit « Taxandria », Bergen op Zoom, 54 blz.).

Het werkje, dat zich in zijn drie onderdeelen streng aan de tijdsorde houdt, biedt den lezer in het eerste deel de nauwkeurige beschrijving van de Leg- en Gedenkpenningen die op de Stad Bergen op Zoom betrekking hebben. — De opgespoorde penningen werden tusschen de jaren 1481-1914 geslagen en zijn 58 in getal. De twee laatst vermelde waren als herkenningsteeken voor de kinderen onzer Vluchtelingen bedoeld, doch ze te dragen werd hun door het militair gezag verboden.

Drie Gildepenningen (1763-65) en vier Armenpenningen (1555-75) worden in het 2^e deel beschreven.

Het derde deel vestigt de aandacht op een serie zeer mooie munten, geslagen van 1751 tot 1792 onder het bewind van keurvorst Karel Theodoor van de Palz († 1799) die op deze munten melding maakt van zijn titel van Markies van Bergen op Zoom — in zijn wapen — het veld Bergen op Zoom op laat aanbrengen.

De verhandeling is met cliché's versierd, zeer wel verzorgd doch maakt geen aanspraak op volledigheid. Later (XXXIIIe aflevering « Taxandria ») verscheen een IIe deel van dit werk — dat naast een rubriek « Toevoegingen en Verbeteringen » (blz. 1-6) nog een beschrijving geeft van Penningen en Munten (18 in getal) betreffende het Bergen op Zoomsche geslacht de Glymes (blz. 7-12.)

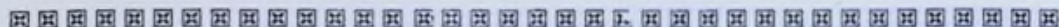
LIA WAES.

J. G. A. VAN HOGERLINDEN. *De eerste Stoomboot te Arnhem.* — (1826-1926.) Uitgave Drukk. « Gelderland », Arnhem (13 blz.).

Het gaat hier over het stichten van de « Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij » en het inrichten van een beurtdienst Arnhem met Rotterdam en Amsterdam verbindend. Na een inleidend woord over Rijnstoomschepen geeft schrijver een korte historiek der stoombootdiensten op den Rijn en vervolgens zeer merkwaardige verslagen, overgenomen uit de « Bredasche Courant » (Aug. 1826) betreffende de ramp die plaats greep bij de inhuldiging van den beurtdienst Arnhem-Rotterdam.

Zeer zakelijk van inhoud en versierd met een drietal welgelukte platen vormt deze brochure een merkwaardige bijdrage tot de plaatselijke geschiedenis van Arnhem. Wij wenschen ons achtbaar medelid dan ook oprecht geluk met zijn degelijk werk.

K. P.

Inhoudstafel van den 1ⁿ Jaargang (1926).

Inleiding.	...	1
Het Ontstaan der Staatsbaan Antwerpen-Breda te Wuestwezel. — Karel Peeters.	...	4, 26
Uit het Archief der St Jorisgilde van Wuestwezel. — A. H.	...	7
Slag van Wuestwezel. (14-24 December 1813.) — G. Goris.	...	9, 29
Legende van O. L. Vrouw van Wuestwezel. — Jos. Van der Jonckheyd.	...	11
Stichting der voormalige Kapel van Achterbroeck. — Alb. Henderick, pr.	...	17
Op het Stadsarchief te Antwerpen. — F. P.	...	21
Ontginning van heide. (1770-80.) — Karel Peeters.	...	21
Ons Gelegenheidsnummer.	...	33
Tentoonstelling van Periodische Drukpers.	...	35
Overzicht over de tentoongestelde Nieuwsbladen en Tijdschriften.	...	36
De « Zwarte Dood ». (Pestplagen in de XVI ^e en XVII ^e eeuw.) K. Peeters.	...	73
Plunderende soldaten in Zundert en omstreken. — Hub. K.	...	82
Onze Tentoonstelling.	...	84
Wuestwezel en de Oorlog 1914-1918.	...	85
Boekennieuws.	...	87
Ons eigen hoekje.	...	14, 31, 87
Brievenbus.	...	15, 32

Leo Kuylen, Oorderenweg, 1, Eeckeren.
 Jos. Leys, Handelslei, 2.
 E. P. Libertus, o. f. m. klooster, Oever, Antwerpen.
 Louis Maes, kunst- en kerkmeubelen, Sint-Lenaerts.
 G. Mariën, Topaasstraat 19, Berchem.
 Karel Meerbergen, prov. raadslid, Osystraat 24, Antwerpen.
 M. Mertens, Cogels-Osylei, Berchem.
 Leo Michielsens-Van Beeck, schoolopziener, Cappellen.
 M. Moors, onderwijzeres, Hoogstraten.
 Ant. Mortelmans, Rolwagenstraat 17, Antwerpen.
 Jos. Mortelmans, Berthoutstraat, 22, Berchem.
 A. Ooms, Viersel.
 V. Ortenzi, Oude Koornmarkt, 58, Antwerpen.
 Const. Peeters, Dorp, 108.
 Edward Peeters, Pyckestraat, 21, Antwerpen.
 Flor. Peeters, sigarenfabrikant.
 Louis Peeters, Hoevensche baan, 6-8, Cappellen.
 René Peeters, fotograaf.
 L. Pellaers-Van Beeck, Doornboomstraat, Hove.
 Edw. Pourbaix, brouwer, Gooreind.
 Victor Ribbens, Achterbroeck.
 Dr L. Schöller, St Pietersnieuwstraat, Gent.
 J. Segers-Reusens, Gitschotellei, 100, Borgerhout.
 Jos. Snepvangers, Lange Leemstraat, 73, Antwerpen.
 Willem Snepvangers, Dorp, 89.
 Jhr. Mr. M. W. Snoeck, Hintham bij 's Bosch (Holl.).
 Lod. Staepels, schilder.
 L. Stroobant, Directeur Weldadigheidskolonie, Merxplas.
 J. Thielemans, Heyvaertstraat, Schaerbeek.
 Frans Tiebos, Rudolfstraat, 11, Antwerpen.
 Louis Tiebos, Lange Dijkstraat, 78, Antwerpen.
 Eugén Van Beeck, gemeentesekretaris.
 Jul. Van Beeck, Handelslei, 53.
 Louis Van Beeck, Boomgaardstraat, 352, Berchem.
 Louis Van Beeck, Maarsch. Fochlaan, 88, Schaerbeek.
 E. H. Henri Van Bueren, onderpastoor, Eeckeren.
 Karel Van den Branden, Esschen-Wildert.
 Henri Van den Heuvel, aannemer.
 Wed. J. Van den Heuvel en Kind., Hotel « De Ster ».
 E. H. Lod. Van der Jonckheyd, leeraar.
 Neel Van Deuren, Milisstraat, 48, Antwerpen.
 Prof. Dr H. J. Van de Weyer, hoogleeraar, Leuven.
 J. Van Elsacker, Duffelaerhof, Achterbroeck.
 E. H. J. van Genck, pastoor, Achtmaal-Zundert (Holl.).
 V. Van Himbergen, gemeentesekretaris, Raevels.
 J. G. A. van Hogerlinden, Arnhem (Holl.).
 E. H. van Horenbeeck, pastoor, Gooreind.
 Frans Van Hoydonck, onderwijzer, Esschen.
 Frans Van Hoydonck-Hens, brouwer, Wernhout-Zundert (Holl.).
 Jozef Van Hoydonck, gemeentebediende.
 Michel Van Hoydonck, Braeken.
 Wed. Van Laerhoven-Van Beeck, Venusstraat, 44, Antwerpen.
 Frans Van Looveren, brouwer.
 H. Vanmassenhove, ontvanger tolrechten.
 Baron L. van Pottelsberghe de la Potterie, Melle.
 Baronnes L. van Pottelsberghe de la Potterie, Kasteel « Sterbosch ».
 A. Van Pul, rijksveearts.
 E. H. J. Van Roey, onderpastoor, Esschen.
 Dirk Vansina, letterkundige, Gooreind.
 J. Van Uytbergen, Lange Elzenstraat, 110, Antwerpen.
 Modest Verellen, wisselagent, Calmpthout.
 Eug. Verheyen, Van Beersstraat, 6, Antwerpen.
 P. Vermoelen, lid der Bestendige Deputatie, Hoboken.
 Willem Vorsselmans, drukker-uitgever, Zundert (Holl.).
 Fr. Wouters, Bestuurder gevangenis, Tongeren.

LEDEN :

J. Appelian, Dorp, 35.
 Louis Bervoets, Van den Houte's lei, 3, Deurne.
 Corn. Boden, Westdoorn.
 Frans Boden, Westdoorn.

Jan Boden, Westdoorn.
 Louis Boden, Westdoorn.
 L. Boden, Westdoorn.
 Ben Braekman, ontvanger belastingen, Wetteren.
 C. Braspenings-Herrygers, Steenweg Achterbroeck.
 Jan Brat, Julius De Geyterstraat, 139, Antwerpen.
 E. H. Kanunnik Broeckx, pastoor-deken, Contich.
 Ed. De Vrin, Edelinckstraat, 24, Antwerpen.
 Aug. De Winter, Boerhavestraat 29, Antwerpen.
 P. Dupont, Verbondstraat, 31, Antwerpen.
 Corn. Elst, Van Vaerenbergstraat 6, Berchem.
 Adr. Francken, Baan.
 Jan Freyters, Handelslei.
 Felix Goris, Dorp, 65.
 Jul. Hens, Dorp, 49.
 Louis Hens, provinciaal raadslid, Pulderbosch.
 Jan Hertoghs, Handelslei.
 Alf. Herrygers, Kruisweg, 103.
 Jan Herrygers, Paal, 190.
 J. Hofmans, Bestuurder der Melkerij.
 E. H. Kanunnik Jansen, O. P. archivaris der stad Turnhout.
 C. Kerremans, Handelslei, 60.
 C. Kockx, Polderstraat, 192.
 A. Leenaerts, Walenstraat, 44, Antwerpen.
 Jan Leenaerts, Eikestraat, 9, Berchem.
 Louis Luyckx, Beersgat, 99.
 G. Meeusen, gemeentebeambte, Esschen.
 Frans Meeussen, melkerijbestuurder, Loenhout.
 M. Meylaerts, Posteryhof, Gooreind.
 Aug. Oerlemans, Dorp, 110.
 Fr. Oerlemans, Dorp, 110.
 Frans Paelinckx, Steenweg Nieuwmoer.
 Flor. Peeters, leeraar M. O. Breda (Holl.).
 Frans Peeters, onderwijzer, Esschen.
 Jan Peeters, hovenier, Calmpthout.
 K. Peeters, Dorp, 82.
 Maria Peeters, Bestuurster Naad- en Snijschool.
 Flor. Pellaers, bediende, Hove.
 Hendrik Pockelé, gemeentebediende.
 Louis Pockelé, trambediende.
 J. Roelen, Baan, 94.
 L. Schrijvers, provinciaal raadslid, Gooreind.
 E. H. L. Soons, Onderpastoor, Santhoven.
 Alfons Staepels, Kruisweg.
 Jozef Staepels, Dorp.
 Frans Van den Bergh, Ginhoven.
 Jozef Van den Bergh, Baan.
 P. Van den Broeck, Molenstraat, 112.
 M. Van den Keybus, Westdoorn.
 Alf. Van der Jonckheyd, Dorp, 69.
 Clem. Vandoninck, onderwijzer, Meerhout-Gestel.
 I. Van Sand, Wetstraat, 28, Antwerpen.
 Fernand Van Gelder, Edw. Pecherstraat, 22, Antwerpen.
 H. Van Genechten, Poyel 36, Gheel.
 Em. Van Hoydonck, Polderstraat, 200.
 Louis Van Looveren, Baan, 95.
 Jozef Van Oevelen, Achterbroeck.
 Gerard Verstraelen, Vrijheid, Hoogstraten.
 Jozef Verellen, bediende, Dorp, 21.
 Corn. Vermeiren, Kl. Biest.
 Louis Van Geel, Dorp, 112.
 Jan Verstraelen-Cox, Dorp.
 Al. Vervoort, Mutsaertstraat, 38, Antwerpen.
 Const. Vervoort, postontvanger.
 Karel Vervoort, bediende.
 Alf. Weygers, Handelslei.
 Alf. Wouters, notaris, Merxplas.